

بررسی میزان بهره مندی از اینترنت در بین دانشجویان

دانشگاه آزاد اسلامی خلیخال

* صمد عابدینی

** ربابه پورجلی

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۸۵/۱۱/۷

کد مقاله: ۱۲۶

چکیده

عنوان تحقیق حاضر بررسی میزان بهره مندی از اینترنت در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی خلیخال است که در راستای شناخت وضعیت و نوع استفاده دانشجویان از اینترنت انجام گرفته است. روش پژوهش، پیمایشی و ابزار سنجش پرسشنامه است. برای سنجش همسازی درونی ابزار اندازه گیری از آلفا کرونباخ استفاده شده که میزان آن $\alpha = 0.72$ است. ۱۵۷ نفر به عنوان نمونه استفاده کنندگان از اینترنت انتخاب شدند، برای انتخاب افراد نمونه از روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای تصادفی استفاده شد. که بعد از جمع آوری داده ها و تجزیه و تحلیل آن نتایج زیر به دست آمد: دانشجویان سه نوع استفاده از اینترنت را با بیشترین فراوانی به ترتیب زیر در اولویت قرار می دهند: جستجوی مقاله (۴۹ نفر)، چت (۳۹ نفر) و پست الکترونیکی (۲۶ نفر) این در حالی که مجموع استفاده کنندگان از این سه اولویت به ترتیب ۱۳۰، ۱۳۴، ۱۱۲ نفر است و مجموع ساعاتی که ماهانه برای این نوع استفاده ها صرف می کنند به ترتیب عبارت است از: ۴۵۴، ۳۰۹، ۳۷۷ ساعت بر حسب نظر پاسخگویان مهم ترین مکان استفاده از اینترنت منزل (۵۴/۹ درصد) است و از کل پاسخگویان فقط ۱۳/۴ درصد اعلام کرده اند که در دانشگاه از اینترنت استفاده نمی کنند. میانگین ساعت استفاده آن ها از اینترنت ماهانه ۱۲ ساعت است. واژگان کلیدی: اینترنت، آرمانت، تکنولوژی اطلاعاتی، دنیای مجازی.

مقدمه

آن چه امروز به نام شبکه جهانی اینترنت شناخته می شود به سال ۱۹۶۹ بر می گردد که دو دانشگاه استانفورد و دانشگاه کالیفرنیا در لس آنجلس برای انجام پژوهش های نظامی به یکدیگر متصل شدند. در مرحله اول این شبکه اطلاعاتی آرپانت نامیده شد و سپس در دسامبر ۱۹۹۰ اینترنت فعالیت خود را به عنوان بزرگراه های اطلاعاتی برای ورود به دنیای اطلاعاتی فراهم آورد (پرند، ۱۳۸۰، ص ۲۵).

این شبکه جهانی، که پدیده جدیدی در تاریخ ایران به شمار می رود، خبر از جهانی شدن فرهنگ و محدود شدن زمان و مکان و فاصله ها می دهد. به طوری که افراد از هر سوی این کره خاکی با اتصال به شبکه جهانی اینترنت می توانند به اشاعه فرهنگ خودشان پرداخته و علی رغم این که با اندیشه دیگران آشنا می شوند، می توانند به تبادل افکار و اطلاعات با آن ها بپردازند و از هر پیشرفت علمی و غیر علمی، از هر حادثه کوچک و بزرگ در جوامع خود و با جوامعی که میلیون ها کیلومتر با آن ها فاصله دارند، مطلع شوند، می توانند امورات اداری و سازمانی و بانکی و تجاری خود را در هر جایی هستند انجام دهند که در این صورت هم سطح آگاهی افراد جهان پیرامون افزایش یافته و از طرف دیگر زمان اجتماعی در اختیار افراد بیشتر می شود، هر چند رشد اینترنت نشانه ای از توسعه عقلانیت است. این نظام عقلانی سیطره خود را نه تنها در کشورهای صنعتی بلکه در کشورهای پیرامونی گسترانده است.

بیان مسئله

تکنولوژی می تواند باورها و طرز تلقی و اهداف و آرمان های انسانی را دگرگون سازد به خصوص اگر این تکنولوژی حامل اطلاعاتی در مورد باورها و اهداف و دنیای پیرامون انسانی باشد. یکی از نمودهای بارز این تکنولوژی اینترنت است. البته در این جهان اطلاعاتی شده، یا به گفته دانیل بل، جامعه مابعد صنعت شاهد حرکت کشورهای مختلف در جهت استفاده از این تکنولوژی های اطلاعاتی و ارتباطی هستیم، به طوری که طبق

میلیون نفر در دنیا از اینترنت استفاده نموده اند که این تعداد تا سال ۲۰۰۵ میلادی به ۱/۱۲ میلیارد نفر در جهان رسید. این در حالی است که تعداد کاربران اینترنت در داخل کشور تا پایان فروردین ماه سال جاری (۱۳۸۵) به ۱۱ میلیون و ۲۶۰ هزار نفر رسید و بر اساس آخرین آمار منتشره توسط شرکت فناوری اطلاعات در تیر ماه سال گذشته ۷ میلیون و ۳۵۰ هزار کاربر در کشور به ثبت رسیده اند (شرکت فناوری اطلاعاتی ایران، ۱۳۸۵). که براساس نتایج مطالعات انجام شده کاربران اینترنت به دلیل عدم آگاهی کافی به شیوه های بهره گیری مناسب از این تکنولوژی بیشتر به چت و پست الکترونیکی تمایل داشته اند به طوری که مطالعه زنجانی زاده در بین دانش آموزان دبیرستانی نشان می دهد که میانگین استفاده از اینترنت ۴۹۸ دقیقه در هفته بوده و میزان استفاده از چت با ۱۲۷ دقیقه در هفته بیشترین میانگین را در میان انواع استفاده از اینترنت به خود اختصاص داده است (زنجانی زاده، ۱۳۸۴، ص ۱۲۱). تحقیقات نشان می دهد اینترنت در زندگی افراد جامعه تغییر اساسی به وجود آورده است. البته این تغییر را می توان با اختراع تلفن در اوایل قرن بیستم و تلویزیون در دهه پنجاه مقایسه کرد. در مقایسه با دیگر رسانه ها، کارکرد مثبت و آشکار اینترنت محدود کردن فاصله ها و گسترده کردن روابط میان آدمیان است. در حالی که نکته جالب این هست که، خود این تکنولوژی گاه موجب تقلیل و افت سایر روابط اجتماعی شده و تنهایی فرد را بیشتر کرده است. علی رغم استفاده از اینترنت در جهت برقراری رابطه بین افراد نمی توان چنین گفت که تعامل اجتماعی با استفاده از اینترنت همان کیفیت روابط اجتماعی را دارد. بنابراین با توجه به نتایج تحقیقات و مشاهدات، این سؤال مطرح می شود که وضعیت و نوع استفاده از اینترنت در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی خلخال چگونه است؟

اهمیت و ضرورت تحقیق

در جوامع صنعتی امروزه استفاده مرضی از اینترنت پدیده جدیدی است که به عنوان مسأله و معضل اجتماعی مطرح شده و این کشورها هزینه های سنگینی را متحمل می شوند تا آثار منفی استفاده از اینترنت را کاهش دهند. هر روز بر تعداد کاربران اینترنت

اینترنت در خانه و منازل هستیم. بنابراین هم، احتمال گسترش بی‌رویه (با توجه به آمارهای سالانه آن) و موج آسا از این تکنولوژی و هم عدم محدودیت اطلاعات و تنوع برنامه‌های مورد استفاده موجب تهدید پیوندها و روابط اجتماعی بین افراد و گروه‌ها و هم مشکلات خانوادگی خواهد شد؛ به طوری که مطالعات نشان می‌دهد که دانش‌آموزان در موقع استفاده از اینترنت احساس‌هایی از قبیل سرخوشی، هیجان و رهسای از غم و اندوه، احساس پوچی و افسردگی و تحریک از خود بروز می‌دهند (فخرایی، ۱۳۸۰). از طرف دیگر تاثیر فناوری اطلاعات بر آموزش و یادگیری عمیق‌تر و شگرف‌تر از آن بوده است که افراد در آموزش عالی تصور می‌کنند و دانشگاه‌های ایران نباید این تحولات را نادیده بگیرند (سیر محمدی، ۱۳۸۳، ص ۲۸). بنابراین با توجه به پیامدهای این تکنولوژی و نقش آن در آموزش عالی ضروری است تا در جهت شناسایی ابعاد مختلف این پدیده و نحوه استفاده از آن مطالعاتی انجام گیرد و با شناسایی وضع موجود و آثار و پیامدهای احتمالی این مسأله، در سطح کلان برای آموزش و استفاده صحیح و علمی از این ابزار برنامه‌ریزی و سیاست‌های لازم را اتخاذ و در سطح خرد هشدارها و آموزش‌های لازم از طریق رسانه‌های جمعی و نهادهای آموزشی به خانواده و کاربران ارائه گردد.

هدف کلی تحقیق

هدف کلی در این پژوهش توصیف و شناخت وضعیت موجود استفاده از اینترنت در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد خلیخال است.

اهداف جزئی تحقیق

- ۱- میزان عمومیت و گستردگی استفاده از اینترنت در بین دانشجویان.
- ۲- تعیین نوع برنامه‌های مورد استفاده دانشجویان از اینترنت.
- ۳- تعیین میزان شناخت دانشجویان از این تکنولوژی.
- ۴- شناخت مدت زمانی که دانشجو در محیط دانشگاه و خارج از دانشگاه صرف اینترنت می‌کند.

سؤالات پژوهش

- ۱- چند درصد از دانشجویان نمونه مورد مطالعه به اینترنت دسترسی دارند؟ (در محیط آموزشی، محل زندگی و کافی نت ها)
- ۲- میزان و ساعات استفاده از اینترنت در بین دانشجویان چقدر می باشد؟
- ۳- نوع استفاده از اینترنت در بین دانشجویان چگونه است؟ به عبارتی کاربران از شبکه اینترنت چه استفاده هایی می کنند و کدام کاربردها به ترتیب بیشترین اهمیت را دارا می باشند.

تعریف مفاهیم

تعریف عملی اینترنت: در این تحقیق منظور از اینترنت میزان استفاده از این تکنولوژی است که با میانگین وساعات استفاده از آن به صورت ماهانه است که به صورت سطح سنجش فاصله ای اندازه گیری شد.

تعریف عملی نوع استفاده از اینترنت: منظور این است که کاربران هنگام استفاده از اینترنت چه برنامه هایی را بر اساس اولویت انتخاب کرده و میانگین ساعات اختصاص یافته به هر برنامه چقدر است. در این تحقیق برنامه های اینترنت عبارت است از پست الکترونیکی، وب لاگ، چت، تماشای فیلم، گوش دادن به موسیقی، کسب اطلاعات سیاسی و ورزشی، بازی، جوک، کارت پستال، مقاله و گرفتن نرم افزار. برای اندازه گیری این برنامه ها از سطح سنجش ترتیبی و فاصله ای استفاده شد.

تعریف عملی مکان استفاده از اینترنت: منظور از مکان استفاده از اینترنت آن جایی است که که کاربران در آن محل به شبکه جهانی اینترنت متصل می شوند، این مکان ها عبارتند از دانشگاه، کافی نت، منزل.

پیشینه تحقیق

بررسی نظرات و نحوه استفاده مشترکین عضو مرکز اینترنت دانشگاه علوم

مطالعه نحوه استفاده اعضا هیئت علمی، کارکنان و دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شیراز از امکانات اینترنت این دانشگاه و تاثیرات کمی و کیفی آن بر این فعالیت‌ها مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج این بررسی نشان می‌دهد که اعضا مرکز اینترنت به اهمیت اینترنت واقف بوده و استفاده از آن را برای بعضی از امور در دستور کار خود قرار داده‌اند. اعضا برای گرایش خود «دسترسی به اطلاعات روز آمد» را در اولویت اول، «تفنی و سرگرمی» را به عنوان اولویت دوم و علاقه به «بکارگیری تکنولوژی نوین» را به عنوان اولویت سوم انتخاب کرده‌اند. «حجم وسیع اطلاعات» نیز انتخاب چهارم بوده است. تعداد زیادی از اعضا روزانه بیش از یک ساعت از اینترنت استفاده می‌کنند. اعضا از مرکز اینترنت برای تهیه مقاله و هم‌چنین برای افزایش کیفیت امور پژوهشی خود استفاده می‌کنند (محقق زاده و دیگری، ۱۳۸۱). تحقیقی با عنوان «بررسی تاثیر اینترنت بر ارزش‌های خانواده در بین دانشجویان دبیرستانی ناحیه ۳ مشهد در سال ۸۳-۸۲» توسط هما زنجانی زاده و علی محمد جوادی بر روی ۴۰۳ نفر از دانش‌آموزان که به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شده بودند، انجام گرفت. نتایج تحقیق نشان داد که ۴۵٪ از دانش‌آموزان از اینترنت استفاده می‌کنند و میانگین استفاده از اینترنت ۴۹۸ دقیقه در هفته بوده و میزان استفاده از چت با ۱۲۷ دقیقه در هفته بیشترین میانگین را در میان انواع استفاده از اینترنت به خود اختصاص داده است (زنجانی زاده و دیگری، ۱۳۸۴، ص ۱۲۱).

مژده سلاجقه در «بررسی نگرش کاربران مرکز اینترنت دانشگاه علوم پزشکی شیراز در مورد شبکه اینترنت و دستیابی به اطلاعات از طریق آن به این نتیجه رسید که نگرش کاربران در مورد شبکه اینترنت و دستیابی به اطلاعات از طریق آن مثبت است و کاربران هر روز و یا هر دو روز یکبار از شبکه استفاده می‌کنند. در میان ابزارهای اینترنت پست الکترونیکی E-Mail و وب Web بیش از دیگر ابزارهای اینترنت مورد استفاده قرار می‌گیرند. ابزارهای دیگر چون گفتگوهای اینترنتی، گروه‌های خبر و تلفن شبکه استفاده خیلی کم دارند (سلاجقه، ۱۳۷۷).

نظریه های اینترنت

زمانی که آرپانت یا آژانس طرح های تحقیقاتی پیشرفته (یعنی از سال ۱۹۶۹) برای امور مطالعات نظامی در آمریکا بنیان گذاری شد و در مرحله رشد استفاده از آرپانت قرارداد نظارت بر انتقال (تی سی پی) تدوین و در سال ۱۹۷۲ به اینترنت معروف شد و استفاده از آن نه تنها به مسائل نظامی بلکه به امور علمی و دانشگاه ها، امور تجاری و سازمان ها نیز گسترده شد، ولی فراهم کنندگان خدمات اینترنتی بیشتر شرکت های بزرگی هستند (سلوین، ۱۳۸۰، ص ۳۲). که انحصار اطلاعات را در اختیار داشته و در برای رسیدن به منافع شرکت هایشان بسته های آماده ای از اطلاعات را به بهره گیران عرضه می کنند، در همین راستاست که اندیشمندان نگران پیامدهای این مسئله و صاحب نظران امیدوار از آینده نویدبخش اینترنت، نظریه های خود را در ادامه تفکرشان بیان کرده اند. در ارتباط با گسترش اینترنت و استفاده از آن، در هر جامعه ای سه گروه در مقابل هم قرار دارند:

نخست هواداران اینترنت مطلق یا تازه گروندگان به آئین جدید هستند و دیدگاه شان در حال تبدیل شدن به ایدئولوژی برتر است، اینان از تبار مک لوهان به شمار می آیند گروه دوم تکنیک گریزان هستند که تعدادشان بیشتر است. آنان از سر ناآگاهی بسا نوعی مقاومت غیر فعال، پنهانی اما مؤثر با اشاعه فناوری های جدید اطلاعاتی مخالفت می ورزند سومین موضع مربوط به کسانی است که به کاربرد منطقی فناوری ها می اندیشند (برتون، ۱۳۸۲، ص ۲۲). هر دو موضع اولی به نحوی افراطی هستند هم هواداران و هم تکنیک گریزان و تنها موضع اخیر است که می تواند به نگاه علمی نزدیک باشد.

با تکیه بر نگاه علمی و جامعه شناسی می توان گفت که اینترنت دارای کارکردهای مثبت و منفی و آشکار و پنهان است. نگاه علمی و واقع بینانه به ما این نکته را القاء می کند که به سطح آگاهی و شناخت و به طور کلی فرهنگ جامعه استفاده کننده از این فناوری نگاه سیستمی داشته باشیم پایگاه و موقعیت اجتماعی و اقتصادی کاربران اینترنت را مشاهده کنیم در چنین زمینه ای است که دچار خطای در تحلیل نمی شویم. در زیر نظریاتی از اندیشمندان ارتباطات و جامعه شناسی آورده شده است که توجه به مجموع آن ها ما را به داشتن نگرش سیستمی سوق می دهد و ما را از خطای خوشبینی و بدبینی

نظریه‌های مدرنیسم

به اعتقاد امانوئل کاستلز، ارتباط کامپیوتری و رسانه‌ی ارتباطی ابتدا قلمرو تحصیل کرده‌ها را در کشورها تسخیر خواهد کرد و این وضعیت در مسورد بزرگترین و پیشرفته‌ترین مناطق کلان شهرها صادق است. ولی در آینده نزدیک استفاده از ارتباط کامپیوتری، به ویژه از طریق سیستم‌های آموزشی، گسترش خواهد یافت، و در جهان صنعتی بخش بزرگی از جمعیت را تحت پوشش قرار می‌دهد، با وجود این که این سیستم به اندازه رسانه‌های همگانی فراگیر نخواهد بود، تنها به نخبگان نیز تعلق نخواهد داشت. ارتباط کامپیوتری انقلابی در فرآیند ارتباطات، و به واسطه‌ی آن در فرهنگ ایجاد خواهد کرد، اما این انقلابی است که افراد دارای سطح بالای تحصیلات و ثروت در بر می‌گیرد و احتمالاً نمی‌تواند بخش‌های بزرگی از توده‌های فاقد تحصیلات و کشورهای فقیر را پوشش دهد. از طرف دیگر، به نظر می‌رسد که این رسانه بیشتر تمایل به این دارد که ارتباطات نامحدود شده و قشرهای مختلف را فرا گیرد بر همین اساس، احتمال این که زنان و سایر گروه‌های تحت ستم جامعه بتوانند با حمایتی که توسط رسانه‌ی الکتریکی ایجاد می‌شود آزادانه تر نظر خود را بیان کنند (کاستلز، ۱۳۸۰، صص ۴۱۸-۴۱۷).

کاستلز هم چنین این فرضیه را ارائه داد که اگر چه این نوع از اجتماعات (مجازی) می‌توانند بر اساس کانون‌هایی از رایانه‌های اختصاصی بهره‌گیران برای مدت زمانی طولانی ادامه یابند اما بیشتر شرکت‌کنندگان با یکدیگر تعاملی پراکنده و نامتجانس دارند و از آن جا که علائق بسیاری از افراد تغییر می‌یابد یا انتظارات آنان برآورده نمی‌شود به این شبکه‌ها پیوسته و سپس از آن خارج می‌شوند (اسلوین، ۱۳۸۰، ص ۱۰۴).

تامپسون نیز اینترنت را به عنوان ابزاری برای گردش اطلاعات و انتقال فرهنگی می‌داند. او بیان می‌کند که از نظر فنی درجه ثبات و تولید اطلاعات نسبت به تلویزیون و رادیو بالا بوده و درجه مشارکت افراد بیشتر بوده و استفاده از این تکنولوژی نیازمند مهارت کاربران است در صورتی که کاربران مبتدی باشند استفاده از آن‌ها بیشتر ساده و در محیط‌های چت و گپ‌ها است. هم چنین اینترنت هم برای تولید و عرضه‌کنندگان و هم

کاربران و تولیدکنندگان اطلاعات همواره در میان مجموعه ای از قواعد و منابع قرار دارند که بازتاب نظام اجتماعی کلی است (اسلورین، ۱۳۸۰، صص ۶۶-۵۷).

از نظر آنتونی گیدنز رسانه هایی هم چون تلویزیون، سینما، ماهواره و اینترنت انسان را درگیر یک تجربه با واسطه می کند، منظور او از این اصطلاح اشاره به درگیری تأثیرات زمانی «تأثیر چسبانه ای»^۱ یعنی در کنار هم چیدن رویدادها و ماجراها و ارتباط دادن آن ها به هم، به نحوی که هیچ وجه مشترکی با هم نداشته جز این که از نوعی توالی زمانی برخوردارند، ویژگی دیگر تجربه با واسطه در عصر جدید، ورود سر زده رویدادهای دور دست به دنیای ذهنی و فکری مردم است. برای مثال مرگ به عنوان تجربه دور دست و بیرون از زندگی روزانه از طریق رسانه در ذهن افراد جای می گیرد (کیدنز، ۱۳۷۸، صص ۴۸). این در حالی است که قبل از رسانه های دیداری و شنیداری افراد ارتباط کمی در اجتماع محلی خود با این واقعیت داشتند. این همان پدیده جهانی شدن است که طی آن روابط اجتماعی تشدید می شود، همان روابطی که موقعیت های مکانی دور از هم را چنان به هم پیوند می دهد که هر رویداد محلی تحت تأثیر رویدادهای دیگری که کیلومترها با آن فاصله دارند شکل می گیرد و برعکس (کیدنز، ۱۳۷۷، صص ۱۷۷). از نظر گیدنز انقلاب ارتباطات و گسترش تکنولوژی اطلاعات نشانه های جهانی شدن بوده و عمیقاً به فرایندهای جهانی شدن وابسته اند و دولت ها و شرکت های بزرگ تجاری و صنعتی به پیشرفت این فرایند کمک می کنند همین کارگزاران هستند که منابع لازم را برای مراحل اولیه گسترش اینترنت فراهم کرده اند (کیدنز، ۱۳۷۸، صص ۴۰).

دیوید رایزن^۲ به دوره ای از تاریخ زندگی انسانی با عنوان انسان دیگر راهبر^۳ اشاره می کند، منظور او دوره ای است همراه با حاکمیت قوی رسانه های ارتباط جمعی و از خود بیگانگی انسان هلاساروخانی، ۱۳۷۵، صص ۵۳).

هابرماس نیز به حوزه عمومی اشاره می کند و منظور او از حوزه عمومی قلمرویی از زندگی اجتماعی است که در آن هر عاملی که بتواند افکار عمومی را به هم نزدیک سازد مجال شکل گیری می یابد بخشی از حوزه عمومی در هر گفتگویی که در آن افراد خصوصی گرد هم می آیند تا جمعی را تشکیل دهند، شکل می گیرد. حوزه عمومی شبکه از ارتباطات است که برای خلق و ایجاد فضای اجتماعی جهت مبادله معانی بین افراد و

گروه‌ها از کنش ارتباطی استفاده می‌شود (علیخرا، ۱۳۷۸، ص ۱۱۶). اینترنت به عنوان یک رسانه ارتباطی در خلق این حوزه نقش به‌سزایی دارد.

نظریه‌های پست مدرنیسم

فردریک جمسون^۱ به عنوان اندیشمند پست مدرن با نگاهی اقتصادی و مارکستی به واقعیت دنیای سرمایه‌داری معتقد است که شکل‌گیری فکر، معناهای تولید شده در این دوره به وسیله ماشین‌های بازتولید نمادی از قبیل دوربین‌های فیلم‌برداری، عکاسی، کامپیوتر، ویدئوها، سینماها و اینترنت‌ها صورت می‌گیرد. این رسانه‌ها به جای ذهن از خود بیگانه ذهن آشفته و گسیخته‌ای خلق می‌کنند و خود ناپایداری را شکل می‌دهند و تحت چنین شرایطی انسان‌ها نه توان فکر کردن دارند و نه توان اقدام به عمل‌هایی از این موقعیت‌ترنر، ۱۳۸۱، صص ۲۸-۲۷).

ژان بودریلار^۲ بر تأثیر فزاینده وسایل ارتباط جمعی بر فرهنگ پست مدرنیته تأکید می‌کند و معتقد است که ارائه اطلاعات به وسیله وسایل ارتباط جمعی ماهیت اطلاعات را از بین می‌برد و هر اطلاعاتی از یک حادثه شکل تحریف شده آن حادثه است. رسانه، اطلاعات را به صورت بسته‌های از پیش آماده و فریبده و هم‌چنین اطلاعات بی‌نظم را به مخاطبان ارائه می‌کند (ترنر، ۱۳۸۱، ص ۴۲). دنیای پست مدرن که در حوزه اقتصادی و فرهنگی شدیداً اطلاعاتی است با ارائه اطلاعات تحریف شده و غیر واقعی از مخاطبان خود انسانواره‌های می‌سازد که با دریافت محرک‌های جزئی به حرکت در بیایند و رودروی گسترده با انواع رسانه‌های ارتباطی به خصوص تکنولوژی‌های اطلاعاتی می‌تواند به این امر کمک بیشتری بکند.

بنابراین با توجه به مجموع نظریات ارائه شده می‌توان گفت: که اینترنت دستاورد و مخلوق بشری است که توانسته زمان و مکان را شراکم کند فاصله‌های دور نزدیک به نظر بیایند، انسان‌ها در عین عضویت در گروه‌ها مختلف از یک لحاظ با هم همانندند و آن عضویت در جامعه جهانی و دهکده جهانی مک‌لوهانی است ولی ساخته فکر بشر از یک طرف، سبک زندگی انسان او را دگرگون می‌کند، به انسان نگاه و دید جدیدی می‌بخشد،

او را با فرهنگ های مختلف آشنا می کند، تفکر مشارکتی و مذهبی او تغییر می یابد، از طرف دیگری تواند او را دچار تزلزل شخصیتی و ناپایداری هویت سازد. این امر وابسته به نوع بهره ای است که فرد از اینترنت می برد. نوع استفاده فرد از اینترنت تحت تاثیر جایگاه اجتماعی فرد و نوع برداشت فرد و نحوه برخورد با اینترنت و آشنایی او از این تکنولوژی دارد.

روش پژوهش

روش پژوهش در این طرح توصیفی - تحلیلی می باشد. در بررسی مبانی نظری از روش اسنادی استفاده شده است و در بخش تجربی از روش پیمایشی و ابزار پرسشنامه استفاده شده است. برای سنجش همسازی درونی ابزار اندازه گیری از آلفا کرونباخ استفاده شده که میزان آن $\alpha = 0.72$ است. جامعه آماری این پژوهش، دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد خلخال بودند که با توجه به حجم بالای جامعه آماری و محدودیت زمان حجم نمونه ای به اندازه ۱۵۷ دانشجو از جمعیت تقریباً سه هزار نفری با نسبت نمونه گیری ۵ درصد انتخاب گردید تا میزان عمومیت استفاده نیز مورد مطالعه قرار بگیرد منظور از نسبت نمونه گیری عبارت است از عنصر های انتخاب شده در جمعیت، که به این صورت محاسبه می شود: نسبت نمونه گیری مساوی است با حجم نمونه بر حجم جمعیت (پاسخگویی، ۱۳۸۱، ص ۲۴۶). هم چنین با توجه به ناهمگونی دانشجویان و مطالعه تمام رشته ها به صورت خوشه از روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای استفاده شده است (سراسری، ۱۳۷۵، ص ۱۹). در مرحله اول با توجه به تقسیم بندی کلی رشته ها که شامل علوم انسانی، علوم پایه، مهندسی و پزشکی شانزده رشته تحصیلی مشخص شد، در مرحله دوم از میان از هر رشته خوشه ها یا کلاس هایی به صورت تصادفی انتخاب شد و در مرحله سوم از هر کلاس دانشجویانی که از اینترنت استفاده می کردند به صورت تصادفی برای پاسخگویی به پرسشنامه انتخاب شدند. اطلاعات جمع آوری شده در مرحله ای وارد کامپیوتر شده و با استفاده از نرم افزار آماری علوم اجتماعی پردازش شد.

تجزیه و تحلیل یافته‌ها

جدول شماره ۱: آماره‌های مربوط به ساعات استفاده از اینترنت و برنامه‌های اینترنت به ساعت (در یک ماه)

آماره‌ها (به ساعت)	میانگین	میانه	نما (مد)	حداقل	حداکثر	مجموع ساعات	تعداد استفاده‌کنندگان از هر برنامه
ساعات استفاده از اینترنت	۱۲	۵	۲	۱	۹۰	۱۸۸۴	۱۵۷
پست الکترونیکی	۵/۴۲	۳	۱	۱	۵۰	۳۰۹	۱۱۲
چت	۵/۰۲	۳	۲	۱	۷۰	۳۷۷	۱۳۴
وب لاگ	۸/۰۵	۵	۱	/۵	۴۵	۳۷۰/۵	۱۰۰
بازی	۵/۱۹	۲	۱	۱	۴۵	۳۱۷	۱۱۰
مقالات	۵/۸۲	۲	۱	۱	۶۰	۴۵۴	۱۳۰
جوک	۷/۷۱	۲	۱	۱	۶۰	۴۲۴	۱۰۸
موسیقی	۷/۳۱	۲	۱	۱	۵۰	۲۸۰	۱۱۲
فیلم	۱۰/۳	۲	۱	۱	۶۰	۲۴۰	۸۹
نرم افزار	۶/۸۳	۳	۱	/۵	۶۰	۳۴۱/۵	۱۰۳
کارت پستال	۸/۸۷	۳	۱	/۵	۵۰	۲۴۶	۹۸
اطلاعات سیاسی	۸/۰۲	۳	۱	۱	۴۰	۳۴۵	۱۰۵
اطلاعات ورزشی	۷/۷۶	۴	۱	۱	۴۵	۳۸۰	۱۰۹

جدول شماره (۱) آماره‌های گرایش به مرکز و کل ساعات استفاده از اینترنت و انواع آن را نشان می‌دهد با توجه به این جدول میانگین کل ساعات استفاده از اینترنت در نمونه ۱۲ ساعت و بیشترین میانگین برای انواع استفاده از اینترنت با ۱۰/۳ (ده ساعت و سه دقیقه) به تماشای فیلم اختصاص دارد و هم چنین بیشترین تعداد استفاده‌کنندگان از اینترنت مربوط به چت با ۱۳۴ نفر و سپس جستجوی مقاله ۱۳۰ نفر است ولی کسانی که از اینترنت برای تماشای فیلم استفاده می‌کنند ۸۹ نفر و کمترین میزان را در بین انواع استفاده‌ها دارا هستند. در مجموع ساعات استفاده از اینترنت، بیشترین ساعات استفاده (نما) در هر ماه ۲ ساعت می‌باشد و بیشترین نما برای چت ۲ ساعت و جستجوی مقاله ۱ ساعت است این در حالی است که عمده نقش دانشجویان که مطالعه و تحقیق است آن‌ها ساعات کم‌تری را به این امر اختصاص می‌دهند، هر چند که فراوانی استفاده

از چت و جستجوی مقاله به ترتیب بیشتر است ولی ساعات استفاده از اینترنت برای کسب اطلاعات علمی کم تر است و می تواند در آینده بحران زا باشد.

جدول شماره ۲: توزیع فراوانی پاسخگویان بر اساس اولویت و نوع برنامه های مورد استفاده از اینترنت

اولویت استفاده	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	ششم	هفتم	هشتم	نهم	دهم	یازدهم	وزدهم	سیزدهم
پست الکترونیک	۲۶	۲۱	۱۲	۱۱	۶	۶	۲	۴	۴	۵	۷	۱	۷
چت	۳۶	۱۵	۱۰	۱۲	۷	۹	۳	۳	۸	۳	۵	۵	۱۵
وب لاگ	۹	۱۴	۱۲	۷	۱۱	۸	۵	۶	۵	۶	۶	۱۰	۱
بازی	۷	۱۴	۱۲	۱۵	۶	۷	۸	۱۰	۱	۱۰	۶	۷	۷
مقالات	۴۹	۱۷	۱۲	۱۰	۱۰	۵	۴	۴	۵	۲	۱	۵	۶
جوک	۷	۴	۱۹	۱۱	۱۴	۷	۸	۷	۹	۱۲	۲	۴	۴
موسیقی	۶	۱۵	۱۸	۱۷	۱۱	۸	۷	۱۰	۴	۸	۳	۴	۱
تماشای فیلم	۲	۸	۴	۵	۷	۷	۱۴	۹	۹	۲	۱۱	۸	۳
گرفتن نرم افزار	۷	۱۶	۱۲	۱۲	۱۲	۸	۶	۸	۶	۷	۶	۳	۱
کارت پستال	۱	۲	۵	۷	۷	۷	۱۲	۱۲	۱۱	۱۲	۱۰	۴	۵
اطلاعات سیاسی	۷	۱۲	۶	۹	۸	۹	۸	۹	۲	۵	۱۱	۱۱	۸
اطلاعات ورزشی	۶	۶	۱۴	۹	۱۷	۸	۷	۱۰	۶	۸	۸	۱۰	۰

جدول شماره (۲) توزیع فراوانی پاسخگویان را بر اساس اولویت استفاده از اینترنت نشان می دهد، که بر پایه آن اولین اولویت دانشجویان در استفاده از اینترنت بهره گیری از مقالات عنوان شده است هر چند که در یافته های قبلی مطرح شد که پاسخگویان بیشتر نگرش فراغتی به اینترنت دارند ولی با توجه به فضای علمی پاسخگویان و نیاز آن ها به استفاده از منابع اینترنتی این مسئله قابل توجیه می باشد. پس از مقالات، استفاده از چت و پست الکترونیک مهم ترین موارد استفاده در بین دانشجویان را شامل می شود.

جدول شماره ۳: توزیع فراوانی پاسخگویان براساس مهم‌ترین مکان استفاده از اینترنت

مکان استفاده از اینترنت	فراوانی مطلق	درصد
دانشگاه	۲۱	۱۳/۴
کافی نت	۴۲	۲۶/۸
منزل	۹۴	۵۴/۹
جمع	۱۵۷	۱۰۰

همان‌طور که جدول فوق نشان می‌دهد مهم‌ترین مکان استفاده از اینترنت منزل با ۵۴/۹ درصد ذکر شده است در صورتی که دانشگاه با ۱۳/۴ درصد و استفاده در کلوب (کافی نت) ۲۶/۸ بیان شده است.

جدول شماره ۴: توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب محل استفاده و ساعات استفاده

محل استفاده	ساعات استفاده			جمع
	۱-۳۰	۳۱-۶۰	۶۱-۹۰	
دانشگاه	۲۱	۰	۰	۲۱
کلوب	۴۱	۱	۰	۴۲
منزل	۸۲	۱۰	۲	۹۴
جمع	۱۴۴	۱۱	۲	۱۵۷

در این جدول توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب محل استفاده و ساعت استفاده مشخص شده است به طوری که جدول نشان می‌دهد بیشترین موارد استفاده از اینترنت در منزل با ۸۲ نفر و بین ۱-۳۰ ساعت کم‌ترین استفاده در دانشگاه با ۲۱ نفر و بین ۱-۳۰ ساعت می‌باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

به اعتقاد امانوئل کاستلز، ارتباط کامپیوتری انقلابی است که افراد دارای سطح بالای تحصیلات و ثروت دربرمی‌گیرد (کاستلز، ۱۳۸۰، صص ۴۱۸-۴۱۷). تاپسون نیز معتقد است استفاده از این تکنولوژی نیازمند مهارت کاربران است در صورتی که کاربران مبتدی باشند استفاده آنها بیشتر ساده و در محیط‌های چت و گپ‌ها است. هم‌چنین از نظر

در اینترنت حوزه عمومی برای ارتباط آزادانه افراد شکل می گیرد، منظور او از حوزه عمومی شبکه ای از ارتباطات است که برای خلق و ایجاد فضای اجتماعی جهت مبادله معانی بین افراد و گروه ها از کنش ارتباطی استفاده می شود (علیخواه، ۱۳۷۸، ص ۱۱۶). با توجه به چارچوب های نظری و تحقیقات پیشین می توان چنین بحث کرد که از ۲۵۰ دانشجویی که مورد سوال قرار گرفتند ۱۵۷ نفر یا ۶۳ درصد از آن ها اعلام داشتند که از اینترنت استفاده می کنند این با توجه به موقعیت دانشگاهی دانشگاه آزاد اسلامی خلخال و در مقایسه با واحدهای دیگری که در مناطق برخوردار واقع شده و تعداد دانشجویی و بالطبع امکانات بیشتری دارند از یک طرف و از طرف دیگر با توجه موقعیت و جایگاه طبقاتی دانشجویان و خاستگاه جغرافیایی آن که عمدتاً از مناطق محروم هستند، مقدار قابل توجهی است. هم چنین شیوع اینترنت در بین دانشجویان این دانشگاه نیز گویای این حقیقت است که نسل جوان و دانشجو به اهمیت این تکنولوژی در اطلاع رسانی واقف بوده و از آن برای رفع نیازهای خود استفاده می کنند. چنان چه امانوئل کاستلز، بیان کرده، ارتباط کامپیوتری انقلابی است که افراد دارای سطح بالای تحصیلات و ثروت را در بر می گیرد (کاستلز، ۱۳۸۰، صص ۴۱۸-۴۱۷). هر چند ممکن است که استفاده از اینترنت برای مقاصد علمی یا غیر علمی باشد هم چنین نتایج تحقیق محقق زاده و عبدالمی نیز نشان می دهد که اعضاء مرکز اینترنت به اهمیت اینترنت واقف بوده و استفاده از آن را برای بعضی از امور در دستور کار خود قرار داده اند اعضاء برای گرایش خود «دسترسی به اطلاعات روزآمد» را در اولویت اول، «تفنین و سرگرمی» را به عنوان اولویت دوم و علاقه به «به کارگیری تکنولوژی نوین» را به عنوان اولویت سوم انتخاب کرده اند. «حجم وسیع اطلاعات» نیز انتخاب چهارم بوده است. و تعداد زیادی از اعضاء روزانه بیش از یک ساعت از اینترنت استفاده می کنند. اعضاء از مرکز اینترنت برای تهیه مقاله و هم چنین برای افزایش کیفیت امور پژوهشی خود استفاده می کنند (محقق زاده و دیگری، ۱۳۸۱). در حالی که از نتایج تحقیق حاضر چنین بر می آید که دانشجویان سه نوع استفاده از اینترنت را با بیشترین فراوانی به ترتیب زیر در اولویت قرار می دهند: جستجوی مقاله (۴۹ نفر)، چت (۳۹ نفر) و پست الکترونیکی (۲۶ نفر) این در حالی که مجموع استفاده کنندگان از این سه اولویت به ترتیب

مجموع ساعاتی که ماهانه برای این نوع استفاده ها صرف می کنند به ترتیب عبارت است از: ۴۵۴، ۳۷۷، ۳۰۹ ساعت. این نکته جالب توجه است که در کل انواع دوازده گانه استفاده از اینترنت، چت بیشترین فراوانی استفاده از حیث ساعت استفاده را داراست به طوری که در کل نوع استفاده ها فقط چت است که نمای ۲ ساعت دارد در بقیه استفاده ها بیشترین فراوانی استفاده کنندگان بر روی ۱ ساعت متمرکز است.

بنابراین برای دانشجویانی که نقش تحقیق و مطالعه را بر عهده دارند در مقایسه با چت میزان ساعات اختصاصی به جستجوی مقالات کمتر است. ولی به علت مبتدی بودن دانشجویان، آن ها گرایش بیشتری به استفاده از چت و ایمیل دارند و نظریه تامپسون نیز مؤید این امر است که استفاده از این تکنولوژی نیازمند مهارت کاربران می باشد در صورتی که کاربران مبتدی باشند استفاده آن ها بیشتر ساده و در محیط های چت و گپ ها است (السلوین، ۱۳۸۰، صص ۶۶-۵۷). هم چنین نتایج تحقیق نتایج تحقیق همازنجانی زاده و جوادی نیز نشان می دهد که میزان استفاده از اینترنت در بین دانش آموزان ۴۹۸ دقیقه در هفته بوده و میزان استفاده از چت ۱۲۷ دقیقه در هفته است (ازنجانی زاده و دیگری، ۱۳۸۴، صص ۱۲۱).

این امر نشان می دهد که دانشجویان به دلیل آگاهی نسبت به این تکنولوژی و هم چنین احساس نیاز برای مطالعه مقالات و تحقیقات در راستای رشته تحصیلی خود به این اینترنت رجوع می کنند.

بر حسب نظر پاسخگویان مهم ترین مکان استفاده از اینترنت منزل (۵۴/۹ درصد) است و از کل پاسخگویان فقط ۱۳/۴ درصد اعلام کرده اند که در دانشگاه از اینترنت استفاده می کنند. لیکن به نظر می رسد که در دانشگاه زمینه فرهنگی برای انواع استفاده ها به غیر از جستجوی مقاله، کسب اطلاعات ورزشی، پست الکترونیکی فراهم نیست و محدودیتی از این حیث وجود دارد، بنابراین دانشجویان در چنین مواردی به کافی نت ها و منزل رجوع می کنند، در مجموع می توان گفت که هر موقعیت و بستر کنشی قواعدی دارد که باید رعایت شود چنان چه در گفته تامپسون نیز مشهود است، مطابق نظر او، کاربران و تولید کنندگان اطلاعات همواره در میان مجموعه ای از قواعد و منابع قرار دارند

پیشنهادات

با توجه به این که مهم ترین مکان استفاده از اینترنت برای دانشجویان حیث خارج از دانشگاه است. بنابراین باید امکانات سایت اینترنتی دانشگاه را گسترش داده و میزان ساعاتی را که دانشجوی می تواند ماهانه یا هفته ای از اینترنت استفاده کند افزایش داد. چون دانشجویان در کنار جستجوی مقالات به دنبال چت و تالارهای گفتگو نیز می باشند. بنابراین باید در حین اعمال نظارت بر عملکرد اینترنتی دانشجویان، به آن ها نحوه استفاده مطلوب را از طریق برگزاری دوره های کاربری اینترنت و گارگاه های آموزشی اینترنت آموخت تا میزان ساعات استفاده از اینترنت برای امور علمی بیشتر از بقیه استفاده ها باشد.

منابع

- ۱- اسلوبی برون، جیمز، اینترنت و جامعه. ترجمه: عباس گلپوری و دیگری. تهران: نشر کتابدار، ۱۳۸۰.
- ۲- فلیسب، آئین اینترنت: تهدیدی برای بیلود اجتماعی. ترجمه: علی اسفهرسرخدی و جمشیدی. تهران: مؤسسه انتشارات امیرکبیر، چاپ اول، ۱۳۸۲.
- ۳- ترنر، جانان، آج نظریه های پست مدرنیسم. ترجمه: صمدعابدینی. تبریز: انتشارات ستوده چاپ اول، ۱۳۸۱.
- ۴- زنجانی زاده، همایون، دیگری، بررسی تأثیر اینترنت بر ارزشهای خانواده در بین دانشجویان دبیرستانی ناحیه ۴ شهید در سال ۸۲-۸۳م. مجله جامعه شناسی ایران، دوره ششم، شماره ۲، ۱۳۸۴.
- ۵- کاستنر، مانوئل عصر اطلاعات: ظهور جامعه شبکه ای. ترجمه: احمدعلیقیان و دیگری. جلد اول. تهران: انتشارات طرح نو، ۱۳۸۰.
- ۶- کاستنر، مانوئل عصر اطلاعات: ظهور جامعه شبکه ای. ترجمه: احمدعلیقیان و دیگری. جلد دوم. تهران: انتشارات طرح نو، ۱۳۸۰.
- ۷- کاستنر، مانوئل عصر اطلاعات: ظهور جامعه شبکه ای. ترجمه: احمدعلیقیان و دیگری. جلد سوم. تهران: انتشارات طرح نو، ۱۳۸۰.
- ۸- گیدنز، آنتونی، تعدد و تخصص: جامعه و هویت شخصی در عصر جدید. ترجمه: ناصر موفقیان. تهران: نشر نی، چاپ اول، ۱۳۷۸.
- ۹- گیدنز، آنتونی، پیام های مدرنیست. ترجمه: محسن ثلاثی. تهران: نشر مرکز، چاپ اول، ۱۳۷۷.
- ۱۰- محقق زاده، محمد صادق و دیگران، بررسی نظرات و نحوه استفاده مشترکین عضو مرکز اینترنت دانشگاه علوم پزشکی شیراز از امکانات مرکز و تأثیر آن بر کارهای پژوهشی این اعضاء. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه شیراز، ۱۳۸۱.
- ۱۱- شرکت فناوری اطلاعاتی ایران، ۱۳۸۵.
- ۱۲- ساروخانی، باقر، جامعه شناسی ارتباطات. تهران: انتشارات اطلاعات، چاپ ششم، ۱۳۷۵.
- ۱۳- سلاجقه، مهدیه، بررسی نگرش کاربران مرکز اینترنت دانشگاه علوم پزشکی شیراز در مورد شبکه اینترنت و دستیابی به اطلاعات از طریق آن. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه شیراز، ۱۳۷۵.
- ۱۴- میر محمدی، رضوان السادات، دوستان اینترنتی - دوستان خانگی. برسمان شماره های ۲۰-۱۹، ۱۳۸۳.
- ۱۵- لغزایی، بهاره و دیگران، بررسی الگوی استفاده از اینترنت، کامپیوتر و بازیهای کامپیوتری در دانش آموزان دو دبیرستان در شیراز. پنجمین همایش سراسر بهداشت روانی و اختلالات رفتاری کودکان و نوجوانان، معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی استان زنجان، ۱۳۸۳.
- ۱۶- علیخواه، فریدین، کنش ارتباطی بنیاد شکوفایی حوزه عمومی. نشریه اطلاعات سیاسی - اقتصادی، سال سیزدهم، شماره های ۸-۷، ۱۳۷۸.
- ۱۷- برنر، علی، کاربرد اینترنت در پژوهش. تهران: دفتر پژوهش های فرهنگی، ۱۳۸۰.
- ۱۸- سزایی، حسن، مقدمه ای بر نمونه گیری در تحقیق. تهران: انتشارات سمت، چاپ دوم، ۱۳۷۵.
- ۱۹- بی، ازل، روش تحقیق در علوم اجتماعی. ترجمه: رضا لاضلی. جلد اول. تهران: انتشارات سمت، ۱۳۸۱.